

Vyjádření Komise pro hodnocení výsledků a ukončených programů k programu STRATE

Komise pro hodnocení výsledků a ukončených programů (dále jen „KHV“) na svém jednání dne 9.6.2025 projednala předložený program STRATE (předkladatel MŠMT) s těmito závěry:

Program je kvalitně připraven. Je v něm silně zohledněna podpora excelentního výzkumu, podpora mladých výzkumníků i vazba na aplikace. Má jasně a realisticky stanovené cíle, srozumitelný model intervenční logiky, a také ostatní aspekty programu (uchazeči, doba a způsob realizace, celkové výdaje, způsobilé náklady, způsob hodnocení a výběru projektů) jsou srozumitelně formulovány a popsány. Návrh programu je doplněn kvalitní ex-ante evaluací vypracovanou TC AV, která je podrobně vypořádána v Příloze 2. Závěry a doporučení z ex-ante evaluace jsou zapracovány do finální verze návrhu programu. Specifické připomínky:

1) Dle návrhu programu se mají na výběru projektů podílet (1) komise pro přijímání návrhů projektů složená ze zaměstnanců věcně příslušného útvaru poskytovatele; (2) nezávislí oponenti; (3) odborný poradní orgán poskytovatele složený z nezávislých expertů z akademické a aplikační sféry, zástupců národních poskytovatelů synergických opatření nebo z finančních expertů. Vzhledem k zaměření programu na excelenci v mezinárodním kontextu KHV doporučuje, aby program explicitně stanovil, že se na výběru projektů budou ve významné míře podílet špičkoví zahraniční odborníci.

2) Lze ocenit, že kritéria plnění cílů programů obsahují pestrou sadu vhodně vybraných indikátorů. KHV ovšem doporučuje, aby u klíčových indikátorů plnění cílů programu byly doplněny i očekávané cílové hodnoty. Bez nich nebude možné stanovit, zda dle příslušného indikátoru jsou cíle programu plněny.

3) Program uvádí "S ohledem na cíle programu se požaduje nejméně 40% podíl publikačních výstupů v odborných periodikách zařazených bibliometrickými metrikami do Q1." Vzhledem k důrazu programu na excelenci a příliš širokému záběru Q1 v databázi Scopus KHV doporučuje blíže specifikovat jako Q1 ve Web of Science.

4) *V této souvislosti KHV rovněž upozorňuje, že (bezpochyby správný) požadavek na vysoký podíl nejkvalitnějších publikací v kombinaci s povinným otevřeným přístupem povede k značné finanční zátěži vzhledem k vysokým APC v nejkvalitnějších časopisech, které většinou nejsou pokryty transformačními smlouvami. Návrh programu neuvádí, jaký typ otevřeného přístupu bude požadován. Vzhledem k výše uvedenému by bylo vhodné zavést povinný otevřený přístup pouze v režimu green OA.*

5) V povinných aktivitách programu je uvedeno, že „Chair“ bude zřízeno jako specializovaná vědecká pozice k přilákání vynikajících domácích nebo zahraničních akademických pracovníků. Tato formulace naznačuje, že tato pozice by měla být u každého účastníka projektu obsazena akademickým pracovníkem, který v době podání projektu není zaměstnancem řešitele. Je to takto myšleno?

6) U očekávaných výstupů projektu jsou specificky uvedeny pouze publikační výsledky (J, C, B, D), což zcela nekoreluje se zaměřením a cíli programu, kde jsou aplikace opakovaně zmiňovány (viz. např. „Program se zaměřuje na podporu cíleného výzkumu realizovaného výzkumnými organizacemi, tj. orientovaného základního a všeobecného aplikovaného výzkumu s vysokým potenciálem pro následný průmyslový výzkum, experimentální vývoj, inovace a transfer výsledků do aplikační praxe“).

Vyjádření Komise pro hodnocení výsledků a ukončených programů ke změně programu EXPRO

Komise pro hodnocení výsledků a ukončených programů (dále jen „KHV“) na svém jednání dne 9.6.2025 projednala předložený návrh na změnu skupiny grantových projektů (SGP) Grantové projekty excelence v základním výzkumu EXPRO (předkladatel GAČR) s těmito závěry:

Poskytovatel dle předkládací zprávy nepožaduje žádné změny z hlediska obsahu programu (cíle, intervenční logika, uchazeči, způsobilé náklady, způsob hodnocení a výběru projektů), žádá pouze o prodloužení doby trvání programu do roku 2035 (původně do roku 2030) a s tím související navýšení celkových nákladů programu. Žádost je doplněna Průběžnou zprávou, která je kvalitně a velmi podrobně zpracována a poskytuje bohatý soubor informací o dosavadním průběhu programu, včetně množství statistik o výběru a průběhu projektů a jejich výsledcích. Zvláště lze ocenit zahrnutí analýzy porovnávající řešitele a neúspěšné žadatele. Porovnání řešitelů a neúspěšných žadatelů před začátkem projektů užitečně dokumentuje kvalitu výběru projektů. Porovnání řešitelů a neúspěšných žadatelů před a po projektech bude mít po zahrnutí většího počtu dokončených výzev (například v závěrečné zprávě) potenciál poskytnout cenné informace o dopadu SGP.

KHV doporučuje, aby v následných průběžných/závěrečných zprávách byla excelence projektů (str. 8 Průběžné zprávy) vyhodnocována i na základě jiných než ryze bibliometrických parametrů. Tyto parametry jsou zejména v některých oborech (EX6, EX7 a EX8) irelevantní a o skutečné kvalitě výsledků projektu podávají spíše zkreslenou informaci.

Vzhledem k podrobné analýze dostupných dat uvedených v Průběžné zprávě je zarážející, že poskytovatel v předkládací zprávě jako jediný důvod prodloužení SGP uvádí zlepšení statistiky pro vyhodnocení SGP (*„Aby bylo možné přínos skupiny grantových projektů řádně vyhodnotit, navrhuje se prodloužit skupinu grantových projektů Grantové projekty excelence v základním výzkumu EXPRO do roku 2035“*). Prodloužení SGP bezesporu povede k lepší datové základně pro vyhodnocení SGP, ale i dílčí data uvedená v Průběžné zprávě už by měla poskytnout i argumenty vzhledem k očekávaným dopadům této SGP.

KHV upozorňuje na skutečnost, že v dosavadních výzvách EXPRO byl podíl podpořených projektů zhruba dvakrát vyšší mezi muži navrhovateli (17 %) než mezi ženami navrhovatelkami (8 %). KHV doporučuje před vypsáním dalších výzev podrobněji analyzovat příčiny genderové nevyrovnanosti v úspěšnosti návrhů projektů.

Vyjádření Komise pro hodnocení výsledků a ukončených programů ke změně programu The Country for Future

Komise pro hodnocení výsledků a ukončených programů (dále jen „KHV“) na svém jednání dne 9.6.2025 projednala předložený návrh na změnu programu The Country for Future (předkladatel MPO) s těmito závěry:

Poskytovatel požaduje prodloužení trvání programu o jeden rok do roku 2028. Prodloužení se týká pouze jednoho podprogramu (Podprogram Start-up). Žádost je jasně zdůvodněna a prodloužení podprogramu nevyžaduje navýšení výdajů ze státního rozpočtu, jelikož dodatečné náklady budou pokryty z nespotřebovaných výdajů poskytovatele. KHV nemá k žádosti připomínky.

Schváleno na 175. jednání Komise pro hodnocení výzkumných organizací a ukončených programů dne 9. června 2025.